
حقوق آب

تالیف:

یوسف ذوالفقاری

مدرس دوره‌های آموزشی و حقوق آب

وکیل پایه یک دادگستری

مجمع علمی و فرهنگی مجد

سرشناسه	ذوالفقاری، یوسف
عنوان قراردادی	ایران، قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآورنده	حقوق آب / یوسف ذوالفقاری
مشخصات نشر:	تهران، مجد، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری	۱۹۲ ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۰۴۰-۹
موضوع	آب -- قوانین و مقررات -- ایران
رده‌بندی کنگره	۷۱۳۹۰ ج ۹ / ذ ۴۶ / KMHR۳۰۴۶
رده‌بندی دیویی	۳۴۶ / ۵۵۰ / ۴۶۹۱
شماره کتابشناسی ملی	۲۵۴۲۶۷۹

حقوق آب

تألیف: یوسف ذوالفقاری

انتشارات مجد

چاپ اول: ۱۳۹۰ تعداد: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۵۰۰۰ تومان

حق چاپ محفوظ و منحصر به «مجد» است.

دفتر مرکزی:

تهران، میدان انقلاب، ابتدای خیابان اردیبهشت، تقاطع شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۹

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۰۹۴۲۲ - ۶۶۴۰۳۸۶

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۰۴۰-۹

ISBN: 978-600-193-040-9

نمایشگاه‌های دائمی آثار حقوقی «مجد»

شعبه فروردین: خیابان ۱۲ فروردین، مقابل تعزیرات، پلاک ۲۸۳، طبقه دوم، تلفن: ۶۶۴۹۰۹۹۸

شعبه اردیبهشت: خیابان اردیبهشت (منیری جاوید)، تقاطع شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۷، تلفن: ۶۶۴۸۶۸۷۴

شعبه کریمخان: بلوار کریمخان، بعد از خردمند شمالی، پلاک ۴۳، واحد ۲ - تلفن: ۸۸۸۳۴۳۳۷

www.majdlaw.com

E-mail: majd@majdlaw.com

فصلنامه حقوقی مجد با ارائه مقالات اساتید مبرز حقوق کشور به طور منظم منتشر می‌شود.

فهرست مطالب

مقدمه	۹
فصل اول: مبانی و کلیات	۱۷
بخش اول: مفاهیم و اصطلاحات	۱۹
گفتار اول: تعاریف حقوقی و فنی	۱۹
گفتار دوم: مفاهیم منابع آب در فقه	۲۴
بخش دوم: سیر تحول قوانین آب	۲۸
گفتار اول: آب در قانون اساسی ایران	۲۸
گفتار دوم: آب در قوانین عادی ایران	۳۱
بخش سوم: ادوار مختلف قانونگذاری آب و بررسی آنها	۷۷
گفتار اول: تقسیم بندی دوران قانونگذاری	۷۸
۱- دوره اول: پیدایش قوانین و مقررات مرتبط با آب	۷۸
۲- دوره دوم: شکل گیری یا نظام اولیه حقوق آب	۷۸
۳- دوره سوم: نظام ملی شدن آب	۸۰
۴- دوره چهارم: نظام امروزی حقوق آب	۸۲
گفتار دوم: بررسی قوانین آب در نظام قانونگذاری ایران	۸۸
۱- قوانین دوره اول:	۸۸
۲- قوانین دوره دوم:	۸۸
۳- قوانین دوره سوم:	۹۵
۴- قوانین دوره چهارم:	۹۷

فصل دوم: نقد و تحلیل نظام حقوق آب ایران ۱۰۳

بخش اول: رژیم حقوقی مالکیت، بستر و حریم منابع آب ۱۰۶

گفتار اول: وضعیت حقوقی مالکیت و بهره‌برداری از آب ۱۰۶

گفتار دوم: رژیم حقوقی بستر و حریم منابع آب ۱۱۰

۱ - بستر ۱۱۱

۲ - حریم ۱۱۳

بخش دوم: رژیم حقوقی آلودگی آب ۱۲۲

بخش سوم: جایگاه حقوقی دولت و نقش نهادهای متولی در امر آب ۱۲۹

گفتار اول: وزارت نیرو، شرکت‌ها و سازمان‌های زیر مجموعه ۱۳۱

۱ - وزارت نیرو ۱۳۱

۲ - شرکت‌های مادر تخصصی ۱۳۲

۳ - شرکت‌های آب و فاضلاب (استانی، شهری، روستایی) ۱۳۳

۴ - شرکت‌های آب منطقه‌ای ۱۳۶

گفتار دوم: سایر سازمانها و نهادهای متولی ۱۳۷

۱ - شورای عالی آب ۱۳۷

۲ - وزارت جهاد کشاورزی ۱۳۸

۳ - سازمان حفاظت محیط زیست ۱۳۹

بخش چهارم: رژیم حقوقی حق مصرف آب و اجازه مصرف آب ۱۴۰

گفتار اول: حقابه یا حق مصرف آب ۱۴۰

گفتار دوم: اجازه مصرف یا حق استفاده از آب ۱۴۷

بخش پنجم: رژیم حقوق اقتصادی، سرمایه‌گذاری ۱۴۹

گفتار اول: حقوق اقتصادی آب ۱۴۹

فهرست مطالب □ ۷

۱- آب بهاء و عوارض آب	۱۴۹
۲- حق النظاره	۱۵۱
گفتار دوم: سرمایه گذاری خصوصی در آب	۱۵۵
بخش ششم: مدیریت منابع آب	۱۶۳
۱- مناطق ممنوعه و مناطق غیر ممنوعه از جهت برداشت از آبهای زیرزمینی	۱۶۵
۲- ضرورت اخذ پروانه جهت برداشت آب از سفره های آب زیرزمینی	۱۶۶
۳- مواردی که حفر چاه و برداشت آب زیر زمینی مستلزم اخذ پروانه نیست	۱۷۱
۴- ضرورت کسب پروانه صلاحیت توسط حفاران چاه آب	۱۷۳
۵- تخصیص منابع آب به مصارف مختلف	۱۷۴
نتیجه گیری	۱۷۸
فهرست منابع و مآخذ	۱۸۶

پاسخ استفتاء وزیر محترم نیرو از مقام معظم رهبری

بسمه تعالی

دولت جمهوری اسلامی ایران باید برای حفظ مصالح عمومی و جلوگیری از هرگونه ضرر و زیان و مفاسدی در استفاده‌ی بی‌رویه و نامحدود از منابع آب زیرزمینی، قوانین و مقررات جامع‌الاطراف برای عموم وضع کند و اعلام نماید، و آحاد ملت اعم از اشخاص حقیقی و حقوقی و اعم از کشاورز و غیره، شرعاً و قانوناً موظفند از چنین قانون و مقررات در حفرچاه و بهره‌برداری از آن حتی در ملک شخصی خود تبعیت نمایند، و تخلف از مقررات قانونی دولت جمهوری اسلامی ایران شرعاً جایز نیست.

زآبی که آمد فروز آسمان همه چیز زنده شد و یافت جان^(۱)

مقدمه

آب در لغت به معنای مایعی شفاف، بی طعم، بی بو و مرکب از دو عنصر اکسیژن و هیدروژن است.^(۲)

آب تنها ماده‌ای است که در طبیعت به سه حالت جامد، مایع و گاز وجود دارد و این سه حالت بصورتی پیوسته از آب به بخار و پس از آن به برف و باران تبدیل می‌شود و مدام در گردش است و این گردش «چرخه آب» نامیده می‌شود. آب پس از اکسیژن (هوا) مهمترین عامل حیات جهان هستی است و انسان، حیوان و گیاه به مدت طولانی بدون آب زنده نخواهند ماند. آب همواره از ارزش و اهمیت بالایی برخوردار است و موجودات زنده وابستگی شدیدی به آب دارند و چرخه حیات و زندگی در عالم، بستگی تام و کمال به آب دارد و حذف عنصر آب از جامعه، بدون شک اضمحلال و اتلاف جامعه را در پی خواهد داشت.

آب در اعصار و دورانهای گذشته تاکنون عاملی برای ایجاد تمدن و تجمع بشری بوده و همواره انسانها سعی نموده اند که در محلی زندگی نمایند که آب وجود داشته باشد. در خصوص اهمیت آب از زمانهای گذشته اسناد و مدارک معتبری وجود دارد و پژوهشگران عقیده دارند که حدود سه هزار سال قبل از میلاد، اولین چرخها برای دستیابی به آب اختراع شده است. در حدود ۱۴۰۰ سال قبل، دین مبین اسلام به آب اهمیت فراوانی داده به نحوی که در قرآن کریم، ۶۳ مرتبه این واژه در ۴۳ سوره مبارکه تکرار شده^(۳) تا جایی خداوند در سوره انبیاء آیه ۳۰

۱ - مجلد، امید - قرآن مجید با ترجمه منظوم - تهران، امید مجلد - چاپ سی و هشتم - ۱۳۸۷ - سوره انبیاء، آیه ۳۰ - ص ۳۲۴.

۲ - معین، محمد - فرهنگ فارسی - جلد اول - تهران - امیرکبیر - چاپ هشتم - ۱۳۷۱ - ص ۲.

۳ - رشیدی، حمید - فرهنگ اصطلاحات حقوقی صنعت آب و برق - تهران - دادگستر - چاپ دوم - ۱۳۸۱ - ص ۱۹.

می‌فرمایند:

«وجعلنا من الماء كل شيء حي» (و هر چیزی را از آب قرار دادیم)

بنابراین سرچشمه حیات و پیدایش هر چیزی را خداوند از آب دانسته و اساساً خلقت جهان به آب نسبت داده شده است به هر صورت آنچه قطعی است آفرینش جهان از ماده آب آغاز گردیده و این موضوع مورد اتفاق اکثر مفسرین بزرگ قرآن می‌باشد.^(۱)

در روایات متعددی نیز آب نخستین مخلوق دانسته شده و آسمانها و زمین و همه آفریده‌ها از آب خلق شده‌اند همچنانکه سه عنصر دیگر خلقت (آتش، باد و خاک) را نیز صورت‌هایی از آب دانسته‌اند.^(۲)

در عالم واقع و جهان امروز نیز آب و اهمیت آن در بهره‌برداری از عنصر خاک و کشت و زرع و تأمین غذای بشر کاملاً محسوس و انکار ناپذیر است و بدون آب، خاک را حاصلی نیست.

نکته مهم و قابل توجه اینکه از مجموعه کل آب‌های جهان ۹۷/۴ درصد آن را آب شور دریاها و اقیانوسها تشکیل می‌دهند که به دلیل شوری عملاً قابل استفاده نمی‌باشند به این ترتیب از مجموع منابع آبی جهان، ذخایر آب شیرین فقط ۲/۶ درصد کل حجم ذخایر آبهای سطح زمین را شامل می‌شود که بخش اعظم آن بصورت یخ در قطبهای کره زمین و یخچالهای طبیعی (۱/۹۸ درصد) و آبهای زیرزمینی (۰/۵۹) وجود دارند که عملاً قابل دسترسی نمی‌باشند.^(۳)

به عبارت دیگر تنها حدود ۲/۶٪ از آب‌های جهان، آب شیرین و قابل بهره‌برداری برای شرب، کشاورزی، محیط زیست و ... است و دانشمندان و محققان مسائل آب عقیده دارند که هزاره سوم هزاره آب است و چالش‌های جهانی بیشتری

۱ - حسینیان، سید مرتضی - آب پدیده‌ای مبارک و عامل حیات - تهران - مسعود حسینیان - چاپ اول - ۱۳۶۲ - تهران ص ۶.

۲ - کریمیان سردشتی، نادر - دانشنامه آب و آبشناسی در فقه و روایات اسلامی - تهران - گنجینه ملی آب ایران - چاپ اول - ۱۳۸۳ - ص ۴۵.

۳ - پور اصغر سنگاپچین، فرزاد - غفاری رهبر، فاطمه - «تخریب کمی و کیفی منابع آب، چالش فرا روی کشور در هزاره سوم» - ماهنامه مهرآب - شماره ۵۵ - بهمن و اسفند ۱۳۸۷ ص ۴۷.

در مقوله آب پدید خواهد آمد و آب می تواند مهم ترین عامل در ایجاد بحران جهانی و چالش باشد.^(۱) به عبارتی این هزاره، هزاره جنگ آب است و لذا نظارت و مدیریت بر منابع آب اهمیتی بیش از پیش داشته و تأمین و حفظ آن از وظایف مهم حکومتها و کشورهاست و ضرورت ادامه حیات بشریت و محیط زیست ایجاب می نماید که دولتها با اتخاذ شیوه و روش های مناسب نسبت به مدیریت منابع آب اقدام نمایند.

کشور ایران در نیمکره شمالی بین عرضهای ۲۵ درجه و ۴۰ درجه شمالی و ۴۴ درجه و ۶۳ دقیقه شرقی در یکی از مناطق خشک جهان واقع شده و متوسط بارندگی و نزولات از میانگین بارش جهانی کمتر است و کمبود آب در ایران یکی از عوامل محدود کننده توسعه فعالیت های اقتصادی، کشاورزی، صنعتی و ... به شمار می رود و باید اذعان نمود که توزیع نامتوازن زمانی و مکانی منابع آب با نیازهای زمانی و مکانی جمعیت، روش های نادرست استعمال و استفاده از آب، فقدان و یا نارسایی جوانب حقوقی مالکیت و بهره برداری از منابع آب، افزونی و تغییر ماهیت آلودگی ها، ارتقای سطح زندگی، رفاه، بهداشت و تغییر الگوی مصرف و سرانجام ازدیاد مصرف حاصل از افزایش جمعیت و ... همگی سبب شده تا با کاهش سرانه آب شیرین در دسترس، بحران کم آبی بیش از گذشته دغدغه ی خاطر شود.^(۲)

«حقوق آب» به عنوان یکی از رشته های حقوق، اگر چه از قدمت چندانی برخوردار نیست، لیکن با همین عمر کوتاه به صورت درخت تنومندی جلوه گر شده است. به همین علت است که اگر از همین ابتدا نسبت به تدارک شالوده ای استوار برای این رشته از حقوق اقدام نشود و اقدامی هماهنگ و متناسب با سایر رشته های حقوقی در کشور طرح ریزی نگردد، متأسفانه باید گفت چندان نمی بایست به آینده آن چشم امید دوخت و یکی از اقداماتی که در این خصوص لازم است، بررسی

۱- مدبری، سروش - «هزاره سوم: هزاره آب». مصاحبه - ماهنامه مهرآب - شماره ۵۵ - بهمن و اسفند ۱۳۸۷ - ص ۱۷.

۲- نشریه آب و محیط زیست - شماره ۶۶ - آذرماه ۱۳۸۶ - ص ۱.

هماهنگی قوانین موضوعه وقفه در این باره است.^(۱)

نظام حقوقی آب در ایران بر پایه فقه اسلامی شیعه استوار است و در بعد حقوقی و قانونی نیز دارای مقررات سنتی است و به نظر می‌رسد با وضعیت کنونی در آینده‌ای نه چندان دور با چالش‌هایی مواجه خواهد شد و این در حالی است که اکثر کشورهای جهان با نگرش به آینده و تدوین برنامه‌هایی برای سالهای دور دست در صدد تأمین آب مناسب به هر روش ممکن می‌باشند.

از کشورهای همسایه می‌توان به کشور کویت اشاره نمود که سال‌هاست چشم به خرید آب داشته و پیشنهاد انعقاد قرارداد ۳۰ ساله برای خرید سالانه ۳۰۰ میلیون متر مکعب آب شیرین از ایران را دارد^(۲) و یا کشور امارات متحده عربی که با استفاده از تجهیزات و تأسیسات مدرن در صدد شیرین سازی آب دریا برای بهره‌برداری‌های مختلف است.

هر چند بسیاری از تدابیر و سیاست‌ها در کشورهای مختلف جهان تحت عنوان مدیریت اقتصادی و اجتماعی منابع آب قابل بررسی است لیکن باید اذعان نمود در حقیقت مدیریت منابع آب با شیوه‌ها و سیاست‌هایی بر پایه نظام حقوقی و قانونی کشور استوار بوده و قوانین و مقررات هر کشور تعیین کننده نحوه مدیریت و مسئولیت در تأمین آب می‌باشد.

کشور ایران بیش از یکصد سال دارای پیشینه قانونگذاری توسط قوه مقننه است و در این یکصد و پنج سال، نظام حقوقی آب فراز و نشیب‌هایی داشته و در مقاطع زمانی مختلف و قوانین متعدد رویکردها و سیاست‌های متفاوتی در خصوص استحصال و مصارف آب اعمال گردیده است.

این سیاست‌ها و تدابیر از منظر و صورتهای مختلف نظیر مالکیت منابع آب، حقوق مکتسبه، اولویتها در مصارف مختلف، بهره‌برداری از آب، سازمانها و

۱ - کربیمی، عباس - مالکیت دولت نسبت به آبهای عمومی و اراضی وابسته به آن - سایت اینترنت www.ghavanin.ir، ۱۳۷۸.

۲ - لایحه موافقتنامه بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت کویت، در مورد انتقال آب شیرین از ایران به کویت، که در تاریخ ۱۳۸۳/۲/۹ در مجلس شورای اسلامی اعلام وصول گردیده لیکن تاکنون به تصویب نرسیده است.

متولیان امور آب، وقف آب و ... که مبین رویکردهای مختلف حاکمیت (نظام) در طول یک قرن قانونگذاری است قابل بررسی و تحلیل می‌باشد.

در بررسی‌های انجام شده سعی بر آن بوده تا با بررسی نظام حقوقی یکصد ساله کشور، ویژگی‌ها و عملکرد قوانین مورد بررسی و مطالعه قرار گیرد و بمنظور حفظ ترتیب قوانین مصوب و میزان تأثیر آنها بر امور آب، مطالب به نحوی طبقه‌بندی گردیده که در هر بخش بتوان وضعیت حقوقی مربوطه را بخوبی درک نمود و به عبارتی در هر بخش به دوره‌ای خاص از قانونگذاری مربوط به آب پرداخته شده است.

این نکته قابل ذکر است که در بررسی انجام شده یکصد سال قانونگذاری (قانون به معنای خاص) مورد نظر بوده لذا تصویب نامه‌ها، آیین نامه‌ها، بخشنامه‌ها و سایر مقررات مورد تجزیه و تحلیل قرار نگرفته است، زیرا:

اولاً: سایر مقررات مذکور اطلاق قانون نداشته و به عبارتی خارج از موضوع خواهد بود.

ثانیاً: آیین نامه‌ها، تصویب نامه‌ها و مصوبات هیأت وزیران یا سایر مراجع با استنباط از قوانین و قاعدتاً در چهارچوب قانون نگارش گردیده فلذا مقرراتی جهت اجرای بهتر قانون مصوب تلقی می‌گردد.

ثالثاً: در برخی تصویب نامه‌ها، آیین نامه‌ها و بخشنامه‌ها، مرجع تصویب آنها، از مجوز و حدود قانونی فراتر رفته و ابطال بسیاری از این مقررات توسط دیوان عدالت اداری دلیلی بر این نکته است.

رابعاً: تجزیه و تحلیل سایر مقررات و دخالت آنها در بررسی‌ها موجب حجیم شدن و انباشتگی مطالب خواهد شد و بحث و بررسی سایر مقررات و تطبیق آنها با قانون خود موضوعی مستقل و قابل تحقیق است.

خامساً: شیوه نگارش و رویکرد تدوین کنندگان سایر مقررات نظیر تصویب نامه‌ها، آیین نامه‌ها و بعضاً با ادبیات و روح قوانین متفاوت است و هر چند تاکنون لغو یا ابطال برخی از آنها فراهم نگردیده لیکن دخیل نمودن آنها در مطالعات موجب می‌گردد که مسیر اصلی بررسی‌ها که تجزیه و تحلیل نظام حقوقی کشور

مبتنی بر قوانین است را دچار انحراف نماید.

البته عدم استفاده از تصویب نامه‌ها و آیین نامه‌ها و ... بدین معنا نیست که به هیچ وجه ذکری از آنها به میان نخواهد آمد بلکه عنداللزوم در تبیین نظر مقنن و رویه عملی، سایر منابع حقوق (تصویب نامه‌ها، آیین نامه‌ها و ... و همچنین آراء وحدت رویه هیأت عمومی دیوانعالی کشور یا هیأت عمومی دیوان عدالت اداری بعنوان رویه قضایی) حسب اقتضا مورد توجه و استناد قرار خواهد گرفت.

اهمیت آب برای حیات بشریت و حیوانات و محیط زیست و به طور کلی برای موجودات زنده به نحوی که گذشت غیر قابل انکار است لیکن متأسفانه در خصوص نظام حقوقی آب در کشور، چندان مطالعات و تحقیقاتی به عمل نیامده و تعداد کتب و تحقیقات حقوقی مرتبط با حقوق آب از انگشتان دو دست فراتر نمی‌رود و این فضا به زودی می‌توان در سه عامل خلاصه نمود:

نخست: بحث آب فنی و تخصصی است و عناوین و اصطلاحاتی فنی و خاص دارد و حقوقدانان چندان مبتلا به آن نبوده و به این بحث ورود ننموده‌اند.

دوم: آب از بدیهات حیات و زندگی بشری است و نه تنها از ابتدای خلقت وجود داشته، بلکه خلقت جهان از آب بوده است فلذا چون به صورت طبیعی موجود بوده چندان توجهی به تحقیق پیرامون آن احساس نشده است.

سوم: کمبود متخصصین و اشخاص مجرب در حقوق آب موجب عدم رشد و عدم توجه به این زمینه مطالعاتی گردیده است و متأسفانه علیرغم اهمیت بحث آب و لزوم توجه به حقوق آب و مدیریت منابع آب کشور، حقوق آب در دانشکده‌ها و دانشگاههای ایران شناخته شده نیست.

مطالب و تحقیق حاضر در دو فصل تنظیم گردید و سعی بر آن بوده تا هر یک از فصلها بصورت مستقل و در عین حال مکمل هم و بیانگر بخشی از بررسی‌های نظام حقوقی باشد.

فصل اول به مبانی و کلیات پرداخته شده و در این فصل پس از بیان توضیحات لازم در خصوص موضوع تحقیق، تعاریف مفاهیم و اصطلاحات بکار رفته در تحقیق و مبانی فقهی موضوع مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و قوانین مرتبط با آب

از ابتدای قانونگذاری تاکنون مطرح و نکات هر یک از قوانین به صورت توضیح مختصر ذیل آن درج گردیده است.

در پایان فصل تجزیه و تحلیل و بررسی حقوقی پیرامون قوانین مطروحه انجام شده تا رویکرد و سیاست کلی مقنن در این فصل بیان گردد.

توجه به این نکته ضروری است که بسیاری از قوانین مذکور در این فصل به صورت صریح یا ضمنی منسوخ گردیده یا متروک می‌باشند و از باب طرح پیشینه نظام حقوق آب ایران بیان شده است.

در فصل دوم، با بهره‌گیری از سیر تصویب قوانین، موضوعات مختلف بخش آب کشور بررسی و نظام حقوقی حاکم بر هر موضوع، نقاط قوت و ضعف، ابهامات، فرصتها، تهدیدها، چالش‌ها، سیاست‌ها و ... آنها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

در خاتمه اضافه می‌نماید که در طول سالها فعالیت نگارنده در زمینه حقوق آب و آشنایی با مسائل و مشکلات مبتلا به وزارت نیرو، شرکت مادر تخصصی مدیریت منابع آب، شرکت‌های آب منطقه‌ای و سایر شرکت‌های ذیربط در بخش آب؛ اعتقاد راسخ دارد بررسی و مطالعه نظام حقوق آب ایران مهجور مانده و یقیناً بدون رشد و بالندگی حقوق آب، انتظار موفقیت‌های فنی و مهندسی در بخشهای مختلف مدیریت و بهره‌برداری منابع آب، مالکیت منابع آب و ... چندان دست یافتنی و با ثبات بنظر نمی‌رسد.

تمامی سعی و تلاش مؤلف که قریب ۲۰ سال در زمینه‌های مختلف حقوق آب مشغول بکار بوده و در حقوق آب و اجزاء آن مانند: تعرفه‌های آب، بهره‌برداری و مالکیت آب، حریم و بستر منابع آب و تدریس و تحقیق داشته بر آن بوده که حقوق آب ایران در طول یکصد سال گذشته به نحو دقیق و واقعی مورد تحلیل و بازشناسی قرار گیرد تا برای علاقمندان و بخصوص حقوقدانان فعال در حوزه آب مورد استفاده و مفید واقع شود.